

ВІДГУК

офіційного рецензента, кандидата педагогічних наук, доцента

Бартснєвої Ірини Олександрівни

на дисертацію ***Ву Міллі***

«ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю

011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми роботи та її зв'язок із науковими дослідженнями

Своєчасність започаткованого дослідження детермінована тим, що економічна освіта в сучасному освітньому просторі може бути розтлумачена як спеціально організований освітній процес, в результаті якого у майбутнього фахівця формуються економічні знання, компетенції (вміння) і навички, засвоюються способи економічної діяльності, формується економічне мислення, що виявляється у виробленні адекватних уявлень про сутність економічних явищ та їх взаємозв'язки, аргументованих суджень з економічних питань, набутті досвіду з аналізу конкретних економічних ситуацій. В межах модернізації базової середньої освіти відбувається широке впровадження концепції Нової української школи, що не можливе без якісної професійної підготовки сучасного компетентного вчителя, здатного в умовах ринкової економіки до розв'язання актуальних проблем, інноваційного переосмислення й упровадження нових засобів, методів і технологій організації освітнього процесу. Відповідно до цього в межах компетентнісної освітньої парадигми сьогодні виключного значення набула проблема

підготовки студентів у галузі мистецької освіти, зокрема й формування в майбутніх учителів образотворчого мистецтва економічної компетентності.

Продуктивна спроба Ву Мінлі визначити наукові, методологічні та методичні вектори процесу формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва вповні відповідає викликам сьогодення. Отже, запевняємось в актуальності та своєчасності дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження Ву Мінлі є органічною складовою частиною комплексного дослідження теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Педагогічний експеримент здійснювався в межах лабораторії кафедри педагогіки «Інновації в освіті». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол №4 від 28 жовтня 2021 року).

Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

Наукова новизна одержаних Ву Мінлі у дисертації результатів полягає в тому, що *вперше* розкрито й науково обґрунтовано сутність феномену «економічна компетентність майбутніх учителів образотворчого мистецтва», розкрито його структуру (ціннісно-мотиваційний, інтелектуально-когнітивний і діяльнісно-творчий компоненти); схарактеризовано критерії (аксіологічний, пізнавальний, операційно-креативний), показники (мотивація особистості до успіху, ціннісне ставлення до вирішення завдань економічного спрямування, економічні знання, економічне мислення,

креативність; здатність до вирішення практичних завдань економічного спрямування) та рівні сформованості економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці (достатній, базовий, початковий). Обґрунтовано педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці у ЗВО: збагачення змісту професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва навчальним контентом економічного спрямування; актуалізація мотивації досягнення економічного успіху в майбутній художньо-педагогічній діяльності; використання синергетичного ефекту художнього мистецтва та економіки як ресурсу розширення спектру економічних концептів майбутніх педагогів-художників.

Вважаємо цілком аргументованою та доцільною репрезентовану модель формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці (концептуально-теоретичний, змістово-процесуальний, оцінно-результативний блоки).

Практичне значення одержаних у дисертації результатів полягає в розроблені методики діагностики сформованості економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці, методики реалізації моделі формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці (адаптаційно-спонукальний, операційно-інтеграційний, діяльнісно-технологічний етапи), основний зміст якої репрезентований у межах педагогічної майстерні «Студія економічного розвитку майбутнього педагога-художника».

Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Результати дослідження відображено у 8 публікаціях автора (5 одноосібних). Із них: 3 – у фахових наукових виданнях, 1 – у періодичному науковому зарубіжному виданні (Web of Science), 4 – апробаційного характеру.

Аналіз змісту наукових публікацій Ву Мінлі (зокрема видання з

наукометричної бази Web of Science), результати апробації на конференціях, повною мірою розкривають дослідницьку проблему.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота містить ґрунтовний аналіз феноменології економічної компетентності майбутніх педагогів. За результатами опрацювання значної кількості наукових джерел Ву Мінлі аргументовано й доказово екстраполює умовисновки на систему підготовки майбутніх педагогів-художників і надає авторське визначення феномена «економічна компетентність майбутнього вчителя образотворчого мистецтва».

Позитивної оцінки заслуговує репрезентація структурної організації феномена «економічна компетентність майбутніх учителів образотворчого мистецтва» (ціннісно-мотиваційний, інтелектуально-когнітивний і діяльнісно-творчий компоненти).

Вважаємо, що для педагогічної теорії та освітньої практики значущими є сформульовані Ву Мінлі педагогічні умови, що забезпечують формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва: збагачення змісту професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва навчальним контентом економічного спрямування; актуалізація мотивації досягнення економічного успіху в майбутній художньо-педагогічній діяльності; використання синергетичного ефекту художнього мистецтва та економіки як ресурсу розширення спектру економічних концептів майбутніх педагогів-художників.

Наголосимо на ґрунтовності умовисновків автора, його вагомий термінологічний апарат, уміле послуговування параметрами наукового пошуку, методологію і логіку наукової розвідки.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (252

найменування, із них 54 – іноземними мовами), 11 додатків на 36 сторінках. У тексті вміщено 4 рисунки, 17 таблиць, Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок, із них основного тексту – 165 сторінок.

Структура роботи відповідає логіці наукового пошуку, а рукопис (оформлення, стилістика, репрезентація матеріалу) відповідає вимогам МОН України.

В *анотації* подано методологію дослідження та понятійно-категорійний апарат.

У *вступі* висвітлено актуальність роботи, наукову новизну, практичну значущість та наукознавчі параметри, що розкривають загальнометодологічну матрицю дослідження.

У *першому розділі* доведено, що реалізація компетентнісної парадигми має сприятливий вплив як на підвищення якості професійної підготовки сучасних учителів Нової української школи в цілому, так і на освітнє середовище закладу вищої освіти зокрема, спрямовуючи його на сприяння ефективному професійному й особистісному розвитку, створює нову генерацію педагогів-інноваторів, підвищує зацікавленість суб'єктів освітнього процесу в результатах навчання, стимулює ставлення до таких результатів як до соціально й особистісно значущих в умовах все більш конкурентного та глобалізованого світового ринку освітніх послуг.

Розкрито сутність вихідних для компетентнісної освітньої парадигми дефініцій «компетенція» і «компетентність», прослідковано їх генезу й етапи розвитку в сучасному вітчизняному і зарубіжному науковому дискурсі, схарактеризовано маркери, що дозволяють їх специфікувати й не допустити ототожнення.

Ву Мінлі цілком логічно резюмує результати опрацювання наукових джерел таким умовисновком: компетенція розуміється як відчужена від особистості соціально задана норма, що стосується кола питань, необхідних для виконання конкретного виду діяльності (професії, спеціальності); а компетентність – як особистісне надбання, інтегрована особистісна якість

фахівця, оцінна характеристика людини, що засвідчує рівень набутих нею в результаті освіти і необхідних для здійснення певної діяльності, досягнень.

На основі аналізу наукових джерел дисертантом уточнено сутність феномену «професійна компетентність учителя». Крім того, Ву Мінлі схарактеризовано особливості компетентнісної освітньої парадигми, що дозволяє забезпечувати якість освіти, описувати (емпірично) й обґрунтовувати (теоретично), трактувати та прогнозувати її досягнення, розробляти методологічно обґрунтовані стандартизовані інструменти вимірювання її гарантованої результативності, а також особистісно зорієнтовані методи і технології досягнення поставлених завдань.

У межах розділу Ву Мінлі проаналізовано сутність понять «економіка», «економічне виховання», «економічна освіта». Доведено, що економічна освіта є ключовим чинником у підготовці майбутніх педагогів до викликів сучасного світу. Економічні знання допомагають майбутньому педагогу підготуватися до самостійної діяльності в сучасних конкурентних умовах ринкової економіки, стати фінансово успішним і незалежним, сприяють формуванню фінансової грамотності, упровадженню інновацій в освітній процес і розвитку підприємницького мислення учнів. Тому впровадження економічної освіти в педагогічну практику є важливим кроком на шляху до підготовки конкурентоспроможних, реалізованих у професійно-особистісному і фінансовому аспектах учителів, здатних до ефективного впливу на майбутнє суспільство. Виокремлено основні функції сучасної економічної освіти (соціальна, ціннісна, інтегративна).

За результатами аналізу наукових джерел автором зафіксований унікальний потенціал, що містить художньо-педагогічна освіта щодо здійснення природного поєднання економіки (економічних знань, економічної свідомості, економічних умінь, досвіду економічно доцільної поведінки тощо) і художньої культури. Висвітлено такі сутнісні характеристики економічної компетентності, як багатофункційність,

універсальність, соціальна детермінованість. Доведено, що її формування залежить від низки внутрішніх і зовнішніх чинників.

Особливого схвалення заслуговує визначена Ву Мінлі сутність поняття «економічна компетентність майбутнього вчителя образотворчого мистецтва» та його структура.

На сторінках розділу дисертантом аргументовано, що процес формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, що відбувається в умовах вищої художньо-педагогічної освіти, має забезпечити єдність і взаємозв'язок освоєння ними здобутків мистецької (образотворчої), педагогічної та економічної культури людства, усвідомлення невіддільності соціально-економічних процесів від майбутньої професійної діяльності. Обґрунтовано педагогічні умови формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці.

У *другому розділі* Ву Мінлі опрацьовано критеріально-показникову базу, що вможливила здійснення педагогічного експерименту (діагностувального та контрольного етапів). Критерієм оцінювання ціннісно-мотиваційного компоненту економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці обрано аксіологічний (показники: мотивація особистості до успіху, ціннісне ставлення до вирішення завдань економічного спрямування); критерієм інтелектуально-когнітивного компоненту – пізнавальний (показники: економічні знання, економічне мислення); критерієм оцінювання діяльнісно-творчого компоненту економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва був операційно-креативний (показники: креативність; здатність до вирішення практичних завдань економічного спрямування).

Розроблений відповідно до критеріїв та їх показників діагностувальний інструментарій дозволив кваліфікувати достатній, базовий і початковий рівні сформованості економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці. Отримані на

діагностувальному етапі результати підтвердили необхідність розроблення й упровадження відповідно до педагогічних умов моделі формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (концептуально-теоретичний, змістово-процесуальний, оцінно-результативний блоки) та методики її реалізації згідно вимог компетентнісного, особистісно-діяльнісного і системно-синергетичного підходів.

У межах розділу Ву Мінлі доведено результативність обрання як основної інноваційної форми організації навчання в межах реалізації методики формування в майбутніх учителів образотворчого мистецтва економічної компетентності педагогічної майстерні «Студія економічного розвитку педагога-художника». Її створення вимагало унікального підходу до вибору навчального матеріалу, який повинен бути насиченим проблемними та парадоксальними аспектами, що викликало в учасників активний інтелектуальний пошук, спонукало формування до критичного економічного мислення, пошуку нових підходів до вирішення завдань економічного спрямування, коли здобуті економічні знання та досвід виходили за рамки звичайних очікувань і ставали джерелом внутрішньої мотивації і відкриття нових горизонтів досягнення економічної компетентності. Започаткована майстерня стала справжнім центром, де відбувалася трансформація учасників – майбутніх педагогів-художників як суб'єктів освітнього процесу, сприяючи їхньому особистісному та професійно-економічному зростанню через інтенсивну інтерактивну і водночас стимулювальну навчальну діяльність.

Результатом упровадження моделі та методики її реалізації на адаптаційно-спонукальному, операційно-інтеграційному й діяльнісно-технологічному етапах з комплексним упровадженням запропонованих педагогічних умов відповідно до принципів суб'єктності, гуманістичної спрямованості, контекстності, особистісно-професійного та економічного розвитку, стала позитивна динаміка в експериментальній групі, у якій

показники рівнів сформованості в майбутніх учителів образотворчого мистецтва економічної компетентності у фаховій підготовці на прикінцевому етапі педагогічного експерименту суттєво підвищились у порівнянні з результатами, отриманими на діагностувальному етапі експерименту на відміну від контрольної групи, у якій навчання здійснювалося за традиційною методикою.

Здійснена дисертантом верифікація отриманих результатів за методикою розрахунків χ^2 з 95% вірогідністю дозволила підтвердити ефективність проведеної в експериментальній групі формувальної роботи та достовірність і не випадковість позитивних зрушень, що дозволяє стверджувати про досягнення мети наукового пошуку й підтвердження висунутої гіпотези.

Отже, результати дослідження і вірогідними та підтвердженими, а висновки до роботи цілісними та доведеними.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

Дисертаційна робота логічно структурована і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення тексту. Ознайомлення з текстом дисертації Ву Мінлі дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставить МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження висловимо низку не критичних зауважень побажального характеру.

1. В межах першого розділу дисертації автор сфокусовує дослідницьку увагу на категоріях «економічна освіта», «економічне виховання», «економічна культура». Всі категорії ґрунтовно описані та специфіковані Ву Мінлі. Названі терміноконструкти бажано було б внести до ключових слів в анотації.

2. На сторінках першого підрозділу першого розділу дисертації автор ґрунтовно співставляє елементи економічної освіти України та Китайської народної республіки. Результати такого аналізу слід було відобразити у загальних висновках до роботи.
3. Педагогічний експеримент з формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва здійснювався, переважно, в межах роботи педагогічної майстерні «Студія економічного розвитку майбутнього педагога-художника». Бажано було б деталізувати, яким чином співвідноситься план роботи педагогічної майстерні з діяльністю наукової лабораторії кафедри педагогіки «Інновації в освіті».
4. Потребує додаткового роз'яснення використання паралельно терміносполук «професійна підготовка» та «фахова підготовка». Чи ототожнює автор їх?
5. Рукопис містить нечисленні орфографічні та пунктуаційні помилки, технічне оформлення табличного матеріалу. Разом із тим, це не порушує органіки сприйняття матеріалу.

Зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують вагомості теоретичного матеріалу та значущості експериментальних розвідок.

Загальні висновки

Зважаючи на актуальність дисертаційного дослідження, наукову новизну, практичну значущість для вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, дисертація Ву Мінлі з теми «Формування економічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у фаховій підготовці» є завершеним науковим дослідженням, яке виконано самостійно за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Робота вповні відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом МОН України від 06 березня

2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022), а її автор – Ву Мінлі заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний рецензент

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри
педагогіки Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Ан

Ірина БАРТЕНЄВА

